

תורה שבעל פה ומשפט עברי

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלוש יחידות:

יחידה ראשונה – משפט ויושר

יחידה שנייה – דברים שבינו לבינה

יחידה שלישית – הורים וילדים

בכל יחידה שני פרקים:

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה – 40 נקודות (מתוך 50)

פרק שני – שאלות קצרות – 10 נקודות

סך הכול – 50 נקודות ליחידה

יש לענות על שאלות רק בשתי היחידות שלמדתם. $50 \times 2 = 100$ נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה, אלא לרשום את מספרה בלבד.

(2) יש להתרכז בנושא ולשים לב לכתב, לכתוב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

שימו לב: מבין שלוש היחידות בשאלון זה יש לענות על שאלות רק בשתי היחידות שלמדתם, לפי ההוראות בכל יחידה.

יחידה ראשונה – משפט ויושר (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות א–ב שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם.

תוכלו לצבור לכל היותר 40 נקודות בפרק הראשון.

סוגיה א: משנה בבא קמא, פרק ב, משנה ב; תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, דף כ, ע"א–ע"ב

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה א שבנספח, וענו על שש השאלות 1–6.

1. "הבהמה מועדת לאכול פירות וירקות".

- א. מהו פירוש המילה "מועדת" על פי ההקשר שלה במשנה זו? (3 נקודות)
- ב. המשנה קובעת כי הבהמה "מועדת לאכול פירות וירקות". האם בקביעה זו המשנה מטילה על הבעלים אחריות לנזקים שתגרום בהמתו, או שמא היא דווקא מסירה ממנו אחריות? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

2. "במה דברים אמורים [...] משלם מה שנהנית".

- א. יש הטוענים כי במקום ציבורי האדם אחראי לחפצים שלו. הסבירו כיצד טענה זו באה לידי ביטוי בדברי המשנה, והעתיקו למחברתכם את המילים מן המשנה המבטאות זאת. (5 נקודות)
- ב. "ואם נהנית - משלם מה שנהנית". על פי דברים אלה, בעל הבהמה צריך לשלם על נזק שגרמה בהמתו ברשות הרבים. הסבירו בלשונכם כמה עליו לשלם, ובאיזה מקרה עליו לשלם. (5 נקודות)

3. עיינו בקטע מן התלמוד הבבלי המובא בסוגיה א שבנספח.

- א. מה מציניות המילים "כיצד הרגל" שבראש העמוד? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
- את שם המסכת
 - את שם הפרק
 - את שם הסוגיה
 - את פירוש רש"י
- ב. בדף הגמרא מודפס פירוש רש"י ומודפס גם פירוש שכתבו תלמידיו וצאצאיו של רש"י. כיצד נקרא פירוש זה? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
- עיונים
 - אורח ההלכה
 - תוספות
 - מסורת הש"ס

4. "אמר ליה רב חסדא לרמי בר חמא [...] לא צריכא בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר".

- א. הסבירו בלשונכם את ההערה של רב חסדא לתלמידו בתחילת דבריו. (4 נקודות)
- ב. הסבירו בלשונכם מה הם "הדברים המעולים" שנשאלו בבית המדרש. (4 נקודות)
- ג. "לא צריכא [...] וגברא דעביד למיגר".

הגמרא מתארת במדויק את המקרה הנדון בשאלה שדנו בה רב חסדא ותלמידיו בבית המדרש. הסבירו בלשונכם את המקרה. (5 נקודות)

5. "אמר ליה: לכי תשמש לי [...] אם נהנית - משלמת מה שנהנית".

- א. מה רמי בר חמא מבקש מרבו רב חסדא, ומדוע זוהי בקשה מפתיעה? (4 נקודות)
- ב. "זה נהנה וזה לא חסר" – לדעת רמי בר חמא, האם מי שנהנה פטור או חייב? הסבירו כיצד הוא לומד זאת מן המשנה שהוא מצטט. (6 נקודות)

6. מיומנות והבנה

אורית ותומר הם שכנים באותו בניין. אורית שוכרת חניה בבניין במחיר קבוע של 500 שקלים לחודש. תומר מחנה את מכוניתו בחניון ציבורי במחיר של 20 שקלים ליממה. אורית מתכננת לנסוע במכוניתה לחופשה בכרמל, ולכן החניה שהיא שוכרת תהיה פנויה למשך חמש יממות. תומר ביקש מאורית להחנות את מכוניתו בחניה שהיא שוכרת בזמן שהיא תיעדר, ואורית הסכימה.

א. השלימו את הטבלה שלפניכם על פי כל אחד מן העקרונות שבסוגיה. (3 נקודות)

העקרונות שבסוגיה	האם תומר צריך לשלם לאורית?	מהו הסכום שתומר צריך לשלם לאורית?
אם נהנית – משלמת מה שנהנית		
זה נהנה וזה לא חסר – פטור		

ב. לדעתכם, על פי איזה מן העקרונות נכון לנהוג במקרה זה? נמקו את תשובתכם. (2 נקודות)

סוגיה ב: תלמוד בבלי, מסכת בבא קמא, דף צד, ע"ב

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ב שבנספח, וענו על שש השאלות 7–12.

7. א. הסוגיה פותחת בברייתא.
 הסבירו מהי ברייתא, וכתבו אם היא משתייכת לספרות התנאית או לספרות האמוראית. (3 נקודות)
 ב. הסוגיה מופיעה במסכת "בבא קמא".
 כתבו מהי משמעות המילים "בבא קמא", ובאיזה סדר במשנה נכללת מסכת זו. (2 נקודות)
 8. "תנו רבנן: הגזלנין ומלווי בריבית שהחזירו - אין מקבלין מהן; והמקבל מהן - אין רוח חכמים נוחה הימנו".
 א. כתבו בלשונכם את המקרה ואת הדין בברייתא. (4 נקודות)
 ב. הסבירו את הביטוי "אין רוח חכמים נוחה הימנו" בהקשרו בסוגיה. (4 נקודות)
 9. "אמר רבי יוחנן [...] דתניא: מעשה באדם אחד [...] אין רוח חכמים נוחה הימנו".
 א. רבי יוחנן אומר שמשנה זו נשנית בימי רבי.
 כתבו מיהו רבי. (2 נקודות)
 ב. על דברי רבי יוחנן "בימי רבי נשנית משנה זו" – אמר רבנו תם (בפירוש התוספות שבדף הגמרא) "דלא לפניו ולא לאחריו, אלא לדורו דווקא תיקן משום מעשה שהיה, ולא לדורות הבאין".
 הסבירו את דברי רבנו תם. (3 נקודות)
 ג. בדברים שאמרה האישה לבעלה, לשם מה היא הזכירה את האבנט? (3 נקודות)
 ד. כיצד המעשה מבסס את ההלכה שמובאת אחריו? (3 נקודות)
 10. "מיתיבי הניח להם אביהם מעות [...] תנא רישא נמי בדידהו".
 א. "הניח להם אביהם מעות של ריבית [...] אין חייבין להחזיר".
 הסבירו בלשונכם את המקרה ואת הדין. (3 נקודות)
 ב. הגמרא הקשתה על הברייתא שבראש הסוגיה.
 הסבירו את הקושיה. (3 נקודות)
 ג. "הניח להם אביהם פרה וטלית [...] מפני כבוד אביהם".
 הבנים צריכים להחזיר את הגזלה שגזל אביהם בגלל העיקרון "כבוד אביהם".
 אילו לא היה עיקרון זה, מדוע היו הבנים פטורים מלהחזיר את הגזלה שגזל אביהם? (3 נקודות)
 ד. על פי תירוץ הגמרא, במה עוסקת ההלכה שברישא?
 העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (3 נקודות)
- באב
 – בנשיא
 – בבנים
 – בבנים ואביהם

11. "ומפני כבוד אביהם חייבין להחזיר [...] עד שמת".

א. הסבירו את תמיהת הגמרא ואת תשובתו של רב פנחס. (4 נקודות)

ב. "אי עשה תשובה [...]".

מהו הקושי העולה מדבריו של רב פנחס, ומהו הפתרון שמציעה הגמרא לקושי זה? (5 נקודות)

12. מיומנות והבנה

לפניכם קטע מפירוש המאירי לתלמוד. קראו אותו, וענו על השאלות שאחריו.

"אבדה הגזלה או נשרפה, או כל שאין הגזלה קיימת, מכל מקום (בכל אופן) דבר תורה (דין מן התורה הוא) חייב להחזיר את דמיה. וכן הדין אף מדברי סופרים (מדרבנן). אלא שפול שאין לו גזלה קיימת ובא הגזלן להחזיר את דמיה שלא מחמת (בגלל) תביעת הנגזל - מידת חסידות שלא לקבל מהם, אלא יאמר לו שְׁאַחַר שאינה בעולם (מפני שאבדה) אינו רוצה בתשלומיה, והרי הוא מוחל כדי להדריך את הרשעים לתשובה. ואם קיבלו שלא בהפצר (ללא בקשה חוזרת ונשנית) - אין רוח חכמים נוחה".

(רבי מנחם המאירי, בית הבחירה למסכת בבא קמא, דף צד, ע"ב)

א. על פי המאירי, מהו הדין מן התורה בנוגע לגזלה שאינה קיימת? (2 נקודות)

ב. על פי המאירי, באיזה מצב אין לקבל מן הגזלן דמי גזלה של גזלה שאינה קיימת, ובאיזה מצב יש לקבל אותם ממנו?

(3 נקודות)

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה משפט ויושר (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 13–14.

13. רמב"ם, הלכות שכנים, פרק י"ב

לנועה יש חלקת קרקע סמוך לביתו של רועי בקריית אונו. היא מכרה את חלקת הקרקע לחבר שלה ארנון, תלמיד חכם, שגר בביתו בחיפה. רועי התלונן על המכירה ואמר לנועה כי הוא מעוניין לקנות את הקרקע.

א. על פי הרמב"ם, האם רועי יכול לסלק את ארנון מן הקרקע? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

ב. הסבירו דוגמה אחת למקרה שדברי הפסוק "וְעִשְׂתֶּה הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֶי ה'" (דברים ו', י"ח) הם דווקא לטובת הקונה שאינו המצרן. (5 נקודות)

14. א. "אין ממחין ביד עניי גויים בלקט ובשכחה ובפאה - מפני דרכי שלום" (משנה גיטין, פרק ה', משנה ח').

הסבירו בלשונכם את דברי המשנה. (3 נקודות)

ב. הלכות "מפני דרכי שלום" נועדו למנוע חיכוכים בין יהודים ובין מי שאינם יהודים.

כיצד ההלכה שבסעיף א מסייעת בכך? (3 נקודות)

ג. בתקופה האחרונה היו במדינת ישראל כמה מקרים שבהם התנכלו יהודים לנוצרים.

הרב שלמה עמאר (לשעבר הרב הראשי הספרדי, וכיום רבה של ירושלים) פרסם גילוי דעת, ובו כתב:

"הצטערנו לשמוע מאנשי דת שאינם יהודים, המתלוננים שהם נרדפים ברחובות עיר בהליכתם, בקללות וחירופים וגידופים וגם יותר מכך, על ידי איזה צעירים יהודיים, ויש מהם הנחזים כיראי ה', ואין ספק שזה נעשה על ידי חסרי אחריות, שאינם בכלל שומרי תורה ודרך ארץ.

והיננו מודיעים כי דבר זה אסור בתכלית האיסור, שאין לנו רשות לזלזל בשום אדם שנברא בצלם [...] ומלבד האיסור הברור הזה, יש בזה גם חילול השם, שהוא עוון חמור, ואין זו דרכם של בני ישראל חס ושלום".

לדעתכם, האם נוסף על דברי הרב עמאר אפשר לומר גם שמעשים אלה אסורים "מפני דרכי שלום"? נמקו את תשובתכם. (4 נקודות)

יחידה שנייה – דברים שבינו לבינה (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות ג-ד שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם. תוכלו לצבור לכל היותר 40 נקודות בפרק הראשון.

סוגיה ג: תלמוד בבלי, מסכת כתובות, דף ז, ע"ב – דף ח, ע"א

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ג שבנספח, וענו על שש השאלות 15–20.

15. א. באיזה סדר במשנה נכללת מסכת כתובות? (2 נקודות)

ב. כתבו שם של מסכת נוספת שנכללת בסדר זה. (3 נקודות)

16. "ברכת האירוסין מאי מברך? [...]" והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין?.

על השאלה מהו נוסח ברכת האירוסין עונים תחילה שני חכמים.

א. מיהו החכם שממנו למדו שני החכמים את הנוסח? (3 נקודות)

ב. הסבירו את המושג "ברכה קצרה", וכתבו מיהו החכם שלדעתו ברכת האירוסין היא ברכה קצרה.

(6 נקודות)

17. לדעת חכם אחר, ברכת האירוסין היא ברכה ארוכה.

א. העתיקו את הברכה במלואה. (4 נקודות)

ב. מיהו החכם שלדעתו ברכת האירוסין היא ברכה ארוכה? (3 נקודות)

ג. על פי דעות החכמים המוצגות בסוגיה, האם אפשר לדעת מה סובר רב יהודה בנוגע לסוג ברכת האירוסין (קצרה או ארוכה)? נמקו את תשובתכם. (6 נקודות)

18. "תנו רבנן: מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה".

כתבו שני הבדלים שאינם הבדלי נוסח בין "ברכת האירוסין" ובין "ברכת חתנים". (6 נקודות)

19. א. ברכת הנישואין השלישית היא: "אשר יצר את האדם בצלמו [...]" והתקין לו ממנו [...]" ברוך אתה ה' יוצר האדם".

כתבו מה הם שני המעשים שעליהם משבחים את אלוהים בברכה זו. (6 נקודות)

ב. בברכות הנישואין משולבות ברכות שיש בהן ציפייה לגאולה ולשמחה של עם ישראל.

ציינו ברכה אחת שיש בה ציפייה כזאת, וכתבו מדוע לדעתכם ברכה זו משולבת בברכות הנישואין. (6 נקודות)

20. מיומנות והבנה

לדעת רב יהודה, כדי לברך ברכת חתנים בכל שבעת ימי השמחה, לא די בעשרה גברים בלבד אלא צריך פנים חדשות.

לפניכם קטע מתוך ספר שאלות ותשובות של רבי אברהם בן הרמב"ם. קראו את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

"פנים חדשות לפי מה שנמסר בשם אבא מארי ז"ל (הרמב"ם) בעניין זה הוא לא פחות משניים, כי פנים לשון רבים, והפחות

של רבים לפי ההלכה שניים [...] מיעוט רבים שניים [...] וזולת אבא מארי זצ"ל סבורים (פוסקים אחרים) שגם לו רק אחד

פנים חדשות מברכים בגללו שבע ברכות, והוא זק"ל (זכר קדוש לברכה) לא הסכים לזה".

(תשובות רבנו אברהם בן הרמב"ם, תשובה ק"י)

א. רבי אברהם מביא שתי עמדות בנוגע לפירוש המושג "פנים חדשות".

הסבירו את שתי העמדות. (3 נקודות)

ב. מהו הנימוק של הרמב"ם לדבריו? (2 נקודות)

סוגיה ד': עילות לגירושין – אלימות

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ד שבנספח, וענו על שש השאלות 21–26.

21. א. העתיקו למחברתכם את שלושת המשפטים הנכונים מבין המשפטים שלפניכם. (3 נקודות)

- התלמוד הירושלמי נערך במהירות במאה הרביעית לספירה.
- החכמים שערכו את התלמוד הבבלי מכוונים תנאים.
- לכל מסכת במשנה יש מסכת מקבילה בתלמוד הבבלי.
- את התלמוד הירושלמי ערכו אמוראי ארץ-ישראל.
- מסכת שביעית נכללת בתלמוד הירושלמי.
- פרשני התלמוד הבבלי והירושלמי הם אלבק וברטנורה.

ב. "האזהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו [...] עליו הכתוב אומר 'וידעת כי שלום אֶהְיֶה' (איוב ה', כ"ד)".

(תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף סב, ע"ב)

על פי קטע זה, הסבירו מה הן שתי ההמלצות של חכמים לבעל. (4 נקודות)

ג. "וידעת כי שלום אֶהְיֶה". כיצד דרשו חכמים את המילה "אהלך"? (3 נקודות)

22. "החובל באשתו - בין שחבל בה הוא בין שחבלו בה אחרים, מוציאין מידו ויילקח בהן קרקעות, והוא אוכל פירות".

(תוספתא, מסכת בבא קמא, פרק ט', הלכה י"ד)

א. הסבירו מהי התוספתא. (3 נקודות)

ב. מה הם שני המקרים שבהם מטילים על הבעל עונש? (4 נקודות)

ג. הסבירו בלשונכם מהו העונש המוטל על הבעל. (3 נקודות)

23. עיינו בקטע ממסכת גיטין שבתלמוד הבבלי המובא בסוגיה ד שבנספח.

א. הסבירו כיצד מעשה "פילגש בגבעה" ותוצאותיו מבססים את דברי רב חסדא. (5 נקודות)

ב. "כל המטיל אימה יתירה [...] וחילול שבת".

הסבירו בלשונכם מה רב יהודה בשם רב מוסיף על דברי רב חסדא. (4 נקודות)

24. א. "אינו דומה האיש המגרש לאישה המתגרשת, שהאישה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש אינו מוציא אלא לרצונו" (משנה יבמות, פרק י"ד, משנה א').

הסבירו בלשונכם את ההבדל בין האיש לאישה על פי משנה זו. (4 נקודות)

ב. בחרם דרבנו גרשום יש תקנה בנוגע למשנה זו. הסבירו את התקנה הזאת. (4 נקודות)

25. עיינו בקטע מתשובות הגאונים המובא בסוגיה ד שבנספח.

א. הסבירו מה הן שתי השאלות שנשאל רבי יוסף אבן אביתור. (4 נקודות)

ב. על פי רבי יוסף אבן אביתור, כתבו מה הם שני התנאים לכפות על הבעל לתת גט. (4 נקודות)

26. מיומנות והבנה

לפניכם קטע מתוך ספרו של הרמב"ם "משנה תורה". קראו את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.
 "וכן ציוו חכמים שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו. ואם יש לו ממון מרבה בטובתה כפי ממונו. ולא יטיל עליה אימה יתרה, ויהיה דיבורו עימה בנחת, ולא יהיה עֶצֶב ולא רגז".

(רמב"ם, הלכות אישות, פרק ט"ו, הלכה י"ט)

א. סדר ההלכות בדברי הרמב"ם הפוך מן הסדר שבגמרא: הוא כתב תחילה "מכבד... יותר מגופו", ואחרי כן "אוהבה כגופו".

לדעתכם, מהו העיקרון שהרמב"ם מבקש ללמד באמצעות היפוך הסדר שבגמרא? (3 נקודות)

ב. על פי דברי הרמב"ם, הסבירו כיצד בא לידי ביטוי הכבוד של אדם כלפי אשתו. (2 נקודות)

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה דברים שבינו לבינה (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 27–28.

27. כשרבי חייא נפרד מרב בדרכו לבבל הוא בירך אותו: "רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממיתא" (תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף סג, ע"א).

א. האם התגשמה הברכה? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

ב. בנו של רב נחלץ לעזרתו.

האם רב היה מרוצה מן הדרך שבה בנו נחלץ לעזרתו? נמקו את תשובתכם. (5 נקודות)

28. חכמים נחלקו בנוגע לשאלה אם לימוד תורה קודם לנישואין.

א. הסבירו בלשונכם את שתי הדעות בנוגע לשאלה זו. (4 נקודות)

ב. רב יהודה ורבי יוחנן נחלקו בעניין זה. הגמרא הציעה פתרון למחלוקת, ולפיו דעה אחת מתאימה לארץ־ישראל, והדעה

האחרת מתאימה לבבל.

מהו הקשר בין זהות החכמים במחלוקת ובין הפתרון של הגמרא? (6 נקודות)

יחידה שלישית – הורים וילדים (50 נקודות)

ביחידה זו יש לענות על שאלות בפרק הראשון ובפרק השני, לפי ההוראות בכל פרק.

פרק ראשון – שאלות על סוגיה נתונה (40 נקודות)

בחרו באחת מן הסוגיות ה-1 שבנספח, וענו על שש השאלות הנוגעות לסוגיה שבחרתם. תוכלו לצבור לכל היותר 40 נקודות בפרק הראשון.

סוגיה ה': תוספתא קידושין, פרק א, הלכה יא; תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף ל, ע"ב

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ה שבנספח, וענו על שש השאלות 29–34.

29. א. העתיקו למחברתכם את שני המשפטים הנכונים מבין המשפטים שלפניכם. (4 נקודות)

– בתוספתא מופיעים שמות של תנאים.

– בתוספתא מופיעים שמות של אמוראים.

– התוספתא היא חיבור מקביל למשנה.

– התוספתא היא חיבור מקביל לתלמוד.

ב. הסבירו בלשונכם את החובות שבמצוות כיבוד אב ואם על פי התוספתא. (6 נקודות)

30. א. הסבירו את דברי התוספתא "אחד האיש ואחד האישה". (5 נקודות)

ב. "אלא שהאיש [...] עליה".

על פי התוספתא, מדוע האישה אינה יכולה לקיים מצוות כיבוד אב ואם באופן מלא? (5 נקודות)

31. א. מהי משמעות הביטוי "תלמוד לומר" המופיע בקטע התלמוד שבנספח? (3 נקודות)

ב. "אִישׁ אָמוֹ וְאִבּוֹ תִּירָאוּ" (ויקרא י"ט, ג').

על פי לשון הפסוק, מדוע יכול להתפרש שבנות פטורות ממצוות כיבוד אב ואם? (5 נקודות)

32. א. כיצד הברייתא לומדת מן הפסוק "אִישׁ אָמוֹ וְאִבּוֹ תִּירָאוּ" שגם נשים חייבות במצוות כיבוד אב ואם? (5 נקודות)

ב. למרות דברי הברייתא, הגמרא פוסקת כמו התוספתא בנוגע לחובת האישה במצוות כיבוד אב ואם.

הסבירו על מה מבססת הגמרא את פסיקתה. (6 נקודות)

33. "אמר רב אידי [...] שווים".

מה רב אידי בר אבין בשם רב מוסיף על הנאמר בברייתא? (6 נקודות)

34. מיומנות והבנה

לפניכם קטע מדברי התוספות על הסוגיה. קראו את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

"שיש רשות אחרים עליה - ואף על גב דמעשה ידיה לבעלה (המלאכות שאישה חייבת לעשות עבור בעלה) מדרבנן בעלמא,

מכל מקום אינה מצויה אצל אביה אלא אצל בעלה".

א. התוספות מציגים סיבה שבגללה יש לפטור את האישה מחובת מצוות כיבוד אב ואם.

על פי המילים המסומנות בקו בקטע, מהי הסיבה שבגללה יש לפטור אישה מכיבוד אב ואם? (2 נקודות)

ב. בסוגיה מוצגות שתי חובות שיש ביניהן התנגשות.

כתבו מה הן החובות האלה, והסבירו איזו חובה גוברת על האחרת על פי הסוגיה. (2 נקודות)

ג. לדעתכם, איזו חובה צריכה לגבור על האחרת? נמקו את תשובתכם. (נקודה אחת)

סוגיה ו: תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף לא, ע"ב – דף לב, ע"א

אם בחרתם בסוגיה זו, עיינו בסוגיה ו שבנספח, וענו על שש השאלות 35–40.

35. **א.** באיזה סדר נכללת מסכת קידושין? (2 נקודות)
ב. כתבו את שמותיהם של שני פירושם לתלמוד המוצגים בדף הגמרא. (3 נקודות)
36. **"אמר רבי אבהו [...]** מזמור לאסף".
א. בסיפור שבגמרא מתוארות פעולות שונות של אבימי שהן בבחינת מצוות כיבוד אב ואם. תארו בלשונכם שתיים מהן. (4 נקודות)
ב. בעשרת הדיברות כתוב: "כַּפֹּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, לְמַעַן יֵאָרְכֶּךָ יְמֶיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ" (שמות כ', י"ב). בסיום הסיפור שלפניכם מתואר השכר שזכה לו אבימי בזכות מעשיו. הסבירו בלשונכם מהו השכר. (4 נקודות)
ג. לדעתכם, האם הזכייה לשכר של אבימי מתאימה לעיקרון המתואר בציווי בעשרת הדיברות או מנוגדת לו? הסבירו את תשובתכם. (3 נקודות)
37. **"רבי טרפון [...]** ולא הכלמתה".
א. מה הם שני המעשים שרבי טרפון משתבח בהם בבית המדרש? (4 נקודות)
ב. כתבו בלשונכם את דברי החכמים לרבי טרפון. (4 נקודות)
ג. כתבו מהו הדמיון ומהו השוני בין מעשיו של רבי טרפון שתיארתם בסעיף א ובין דברי החכמים שכתבתם בסעיף ב. (4 נקודות)
38. **"רב יוסף כי הווה [...]** שכינה דאתיא".
א. מה מיוחד ויוצא דופן בסיפור זה? העתיקו למחברתכם את התשובה הנכונה. (3 נקודות)
 – לפי הסיפור, רב יוסף מכבד את אימו כמו שהוא מכבד את הקב"ה.
 – לפי הסיפור, רב יוסף מכבד את שכנתו יותר מאת אימו.
 – לפי הסיפור, רב יוסף קם, ואילו לפי הסיפור הקודם רבי טרפון מתכופף.
 – לפי הסיפור, רב יוסף מעדיף את השכינה על פני אימו, למרות הציווי בתורה.
ב. רב יוסף מביע בדבריו כבוד רב כלפי אימו, ואילו רבי טרפון עושה פעולות כדי לסייע לאימו. לדעתכם, איזו דרך נכונה יותר לקיום הציווי "כבד את אביך ואת אמך" שבעשרת הדיברות? נמקו את תשובתכם. (4 נקודות)
39. **"תא שמע: שאלו את רבי אליעזר [...]** דמחיל ליה ליקריה".
א. בקטע זה מתוארים שני מקרים שבהם האבות עושים דבר שיכול לגרום לבנים להגיב בחוסר כבוד כלפיהם. תארו בלשונכם את מעשי האבות בשני המקרים, והסבירו כיצד מצופה מן הבנים להגיב כדי לכבדם. (5 נקודות)
ב. בנוגע לכל אחד מן המקרים הגמרא טוענת טענה ומשיבה על כל טענה. הסבירו בלשונכם את אחת הטענות ואת התשובה של הגמרא על טענה זו. (5 נקודות)

40. מיומנות והבנה

- לפניכם קטע מתוך הספר "משנה תורה" לרמב"ם והשגת הראב"ד* עליו. קראו אותו, וענו על השאלות שאחריו.
- רמב"ם: "מי שנטרפה דעתו של אביו או של אימו, משתדל לנהוג עימהם כפי דעתם עד שירוחם עליהן. ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשתטו ביותר, יניחם וילך לו, ויצווה אחרים להנהיגם כראוי להם".
- השגת הראב"ד: "מי שנטרפה דעתו של אביו וכו' יניחם וילך לו ויצווה אחרים להנהיגם כראוי' - אני אומר: אין זו הוראה נכונה. אם הוא ילך ויניח לו - למי יצווה לשמרו?"
- א.** הסבירו מה הרמב"ם פוסק במקרה שנטרפה דעתו של אחד ההורים. (3 נקודות)
- ב.** הסבירו מדוע הראב"ד סובר ש"אין זו הוראה נכונה". (2 נקודות)

* הראב"ד – ר' אברהם בן דוד (1120–1198) פוסק הלכה חשוב בפרובנס שבצרפת ופרשן התלמוד. היה ידוע כמבקר המובהק של "משנה תורה" לרמב"ם וכתב השגות (=התנגדות) להלכות מסוימות ב"משנה תורה".

פרק שני – שאלות קצרות מן היחידה הורים וילדים (10 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 41–42.

41. "יכול יהא כיבוד אב ואם דוחה שבת" (תלמוד בבלי, מסכת יבמות, דף ה, ע"ב).

א. מהי הכרעת הגמרא בנוגע לשאלה אם כיבוד הורים קודם לכיבוד האל? הסבירו את תשובתכם. (7 נקודות)

ב. האם אתם מסכימים עם הכרעה זו? נמקו את תשובתכם. (3 נקודות)

42. "התקינו שיהו מושיבין בכל פלך ופלך ומכניסין אותן כבן שש עשרה כבן שבע עשרה".

(תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף כא, ע"א)

א. הסבירו את היתרון ואת החיסרון של התחלת לימודים בגיל שש עשרה או שבע עשרה. (4 נקודות)

ב. מהי תקנת יהושע בן גמלא, וכיצד תקנה זו פותרת את החיסרון שציינתם בסעיף א? (6 נקודות)

בהצלחה!